

reng, mielőtt lecsap a zsákmányára. A második tisztáson nyugalommal tekintünk az előttünk feltáruló képre, s ha külső pontokat meg is ragadunk, visszahelyezkedünk a szavannán pihenő oroszán viselkedésre jellemző egyensúlyba. A harmadik tisztás gondolkodásunk bikaszerű természetére utal, amellyel a világ külsőként megragadott képeiből egy belső, zárt világot alkot.

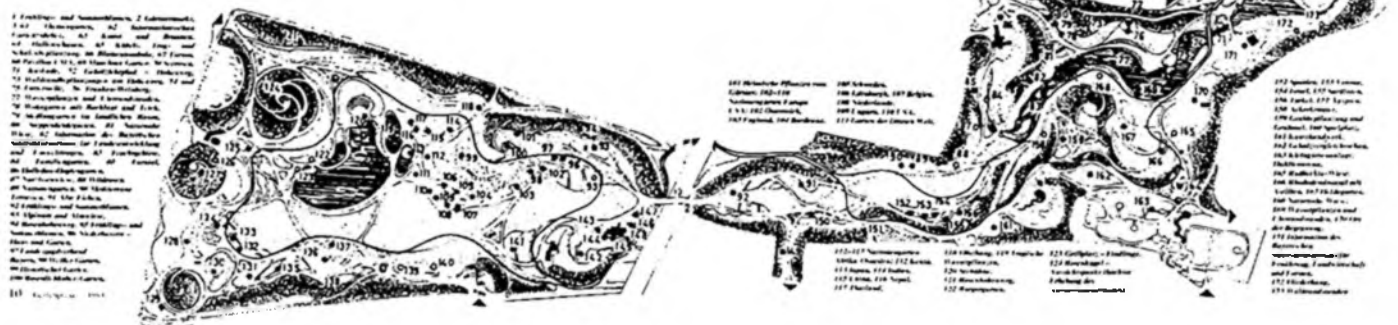
A kerti bolyongás után a bennünk kavargó képek hatása alatt beszélgettünk egykori tanárunkkal, Szügyi Edittel, és férjével, Peter Kluschkával, a neves müncheni kertépítővel, a mai kertépítész feladatáról. Végigkísérve az ember természetéhez való viszonyának alakulását az európai kerttörténet tükrében, elének tárul a következő folyamat: A középkor embere a természettel való együttélés és saját belső törvényei szerinti cselekvés állapotából eljutott egy küszöbhez a reneszánsz idején. Ekkor különítette el magát környezetétől; magas hegycsúcsokra kapaszkodva, mint külső képet, próbálja szemlélni a világot, s így formál kertet is. Le Nôtre barokk kertjeivel az emberi akarat perspektíváját rajzolja meg. Műveiben a természetet és annak erőit kézben tartó ember hatalma formálódik képpé. A természet-tudományos szemlélet erősödésével, az egyre növekvő ipari

szükségletek tájromboló hatásának észlelése a természet elvesztésének rémét velíti előre, s megfogalmazódik a tájképi kert gondolata, az ember által létrehozott, megszépített természeté.

Sckell nekünk, a ma emberének üzen. Az a belső kép, jövőkép, amelyet Sckell megragadott és a kertművészet eszköztárával létrehozott, mára a természet növekedési erejével és a fenntartó érték tudatosságával formálódott olyan külső képpé, esszenciális tanítássá, amelyben benne mozogva nyerünk tapasztalást mindarról a tudásról, amit az ember a világról megszerezhet. A természetet felépítő erőkről, a ritmusról, a rendről, a kintről és bentről, a részről és egészről, a hierarchiáról, a térről és időről, fényről és sötétségről, és minden olyan "rendezőről" és rendezőelvről, amely e földi és kozmikus világot mozgatja. Ha az ember tudatosan van jelen, és hagyja hatni magára a látottakat, a külső képeken ébredő belső képek egységgé formálódnak. Ilyen jelenléttel sétálva végig a kerten, s nemcsak a nyári meleg elől, vagy a város zajától menekülve közelebb kerülünk a rejtélyhez, megsejthetjük Sckell üzenetét. Ehhez az első lépés a türelem, és a szeretetteljes odafigyelés.

Szügyi Edit NEMZETKÖZI KERTÉSZETI KIÁLLÍTÁS 1983. MÜNCHEN

1983-ban München városa rendezte a Nemzetközi Kertészeti Kiállítást. A színhely, a Westpark a 165 nap alatt több mint 11.5 millió látogatót fogadott. Ez a park a város közhasználatú zöldfelületben hiányos részén létesült. Régi városrendezési szándék volt e területnek a zöldfelületi rendszerbe való kapcsolása. A Ny-K tengelyű park szervesen kapcsolódik a városközpontoz közelében eső egyéb zöldfelületek - a vásárpark, a Theresienwiese - sorához, 75 hektáros területének vonzáskörzete 200.000 lakost érint.

A park létesítése előtt itt mezőgazdaságilag művelt területeket, félbehagyott műhelycsarnokokat lehetett látni. Alattuk háborús törmelékekkel feltöltött kavicsbánya húzódot.

1977-ban pályázatot írtak ki olyan park létesítésére, amely zavartalan, védett használatot, üdülést, élményt teremt a városi használatától terhelte, és építészetiileg jellegtelen városrészben. A kiállítás létesítése másodlagos volt, pótlólag csatolták a kiíráshoz, miután a megrendezésére vonatkozó döntés megszületett.

A megvalósult Westpark (Terv: Peter Kluska) az előalpesi morénavidék jellegzetes formációját, hangulatát idézi a park világa átértelmezve. Az alapmotívum vízfelületekkel tagolt, szélesen kanyargó völgy, bejáratokként funkcionáló, magasabb szintek-

ről indított, egyre szélesedő oldalvölgyekkel. A völgyeket terephullámok, domborok határolják, változatos horizontnyitást és korlátozást adva. A terepmagaslatok lehetővé tették a városközpont sziluettjének és az alpesi panorámának a park képebe való bekomponálását. A legnagyobb összefüggő terephullám az autópálya felől határol, hogy a nagyon erős zajtól és légszennyeződéstől mentesítse a parkot. A relief hatását a gónddal tervezett növénytelepítés fokozza, differenciálja, kiegészíti. A parknak a Ring keleti és nyugati oldalán álló két részét terepplasztikából továbbfejlesztett, lendületes vonalvezetésű, növényvel betelepített híd köti össze úgy, hogy a tagoltság szinte észrevétlen, és a két terület használati, valamint vizuális kapcsolata folyamatos.

A teljes építés öt éven át tartott. A durva tereprendezés - a magassági pontok számítógépes kitűzésével - az első tizenkét hónap alatt készült el. A kialakított legnagyobb szintkülönbség 25 méter. A belső völgy süllyesztett, átlagosan nyolc méterrel. Az erőteljes terepmozgatás összesen 1.5 millió m³-ét, a fátlan és vezetékmentes terület, a laza talaj, a mély talajvízszint, és a föld tömeg-egyensúly megtartása tette lehetővé.

A kiállításra való tekintettel született meg a döntés, hogy az összes fának a megnyitás előtt három évvel a helyén kell lennie, és hogy a látogató a kész park benyomását kapja, 20-40-60 éves, földlabdás fákat kell telepíteni. A tervezők bevonásával 8000 fát értékelték, regisztrálták fajta, magasság, habitus szerint. E munkával összhangban készült a kiültetési terv. A fák közül egy éves előkészítés után 6000 db került elültetésre, 100.000 db cserjével, 20.000 db rózsatövel kiegészítve. A fák közül kevesebb mint húsz darab pusztult el. A park belsejében a térképezést kisebb facsoportok, fasorok, allék, szoliterfák differenciálják. Tervezésüknél fokozottan érvényesült az élményt adó feltárlás folyamatának elősegítése, a fény-árnyék és a hangulati hatások létrehozása. A telepítéshez kizárólag honos, és a városban jellegzetes növényeket alkalmaztak.

A kivitelezés első három éve alatt készültek el a mesterséges vízfelületek, az úthálózat, a vendéglátó, a szórakoztató és kiszolgáló létesítmények. A mesterséges tavakat, patakokat a felszivattyúzott talajvíz táplálja. Maga a talajvízszint néhány méterrel a völgy legalacsonyabb pontja alatt van. A medencékben lassan átáramló víz kavics szűrőrétegen át jut vissza a talajba.

A főbejárati központi térhez melléktengellyel kapcsolódik a kiállítási csarnok, és a "témakertek" csoportja. A 24 témakertben különböző típusú kertek jellegzetes megoldásai láthatók. Van köztük rózsakert, örökzöld kert, zöld kert, betonelemes kert, szoborkert, régimódi kert, zöldséges kert, madaras kert, diszfüves kert, fehér kert, ezüst kert, pozsgások kertje, fiatal család kertje, idősebbek továbbfejlesztett kertje.

A tó felé haladva a müncheni városrészek rehabilitációjának részét képező kertalakítások kiállítása következik.

A lakótelepről is könnyen elérhető a park legnagyobb játszótere. A gyerekeket itt játék-táj fogadja dombokkal, sziklákkal, patakokkal, forrással, tóval, csúszdákkal, mászófalakkal, mászóhálókkal. A patakokat gátak, zsilipek tagolják. A zsilipe szabályozásával a gyerekek medencéket tölthetnek fel, csereszthetnek le, megváltoztathatják a vízfolyás irányát, sebességét. A fantáziát a bambuszdzsungel és a különböző anyagokból építhető kunyhók is megmozgatják. A szomszédos kézműves bazárban a gyerekek próbálkozhatnak pl. korongozással, mintázással, szövással, fa- és bőrmetszéssel, festéssel, rajzolással. Innen ismét a tópart felé fordulva elhaladhatunk a gyógynövénybemutató mellett, és egy tóparti kisebb domb tövében sírparcella-kiültetések és sírkövek bemutatója tanulmányozható.

A tóra lejtő egyik oldalvölgy három ökológiai kertet mutat. Ezek bizonyítják, hogy egy-egy kiskerten belül is meg lehet teremteni a természet egyensúlyát, egészséges háztartását, csak az élő és élettelen kertalkotókat körültekintően kell megválasztani. A példák vízparti, átlagos nedvességű és száraz kerttípusok. Ehhez a témakörhöz kapcsolódik a tó alsó részén kialakított nedves biotop. A vízfelület- és növényarány a növényegyüttesek, a talaj, a vízsebesség tekintetében hat jellegzetes modellt tartalmaz, melyek a valóságban az előlpek vidékén fordulnak elő. A bemutató arra hívja fel a figyelmet, hogy a mezőgazdasági művelés számtalan terület víztelenítését és megsemmisítését eredményezte értékes növény- és állatvilágával együtt, tehát védelmük sürgető.

(A Zöldfelületgazdálkodás c. folyóiratból - 1983.)

Peter Kluska ELEVEN PARK

(A müncheni Westpark tervezője beszámolót közölt a *Garten und Landschaft* c. folyóiratban /1993.9/ a park aktuális kérdéseiről a megnyitás tizedik évfordulóján. Ebből közlünk részleteket Illyés Zsuzsa fordításában.)

Ma is változatlanul aktuálisak azok a városépítészeti szempontok, melyek a park kialakításához és tartalmához a lényeges ösztönzéseket adták.

A középső közlekedési gyűrű és az autópálya forgalma megnövekedett. Az 1983-ban a Westpark-ig vezető metróvonalat nyugati irányban továbbépítették, és 1993-ban üzembe helyezték, ezáltal a park vonzáskörzete megnövekedett. A park használóinak száma a környező területek beépítettségének sűrűsödése által is tovább emelkedett.

(...) Egy park életútjában a fejlődés, a közhasználat első tíz éve az ifjúkornak tekinthető. Azonban messzemenően teljesültek már ebben a fiatal állapotban a kiírók elvárásai, valamint a hosszú távú tervezési célkitűzések.

A park egyik legszembeötlőbb jelensége a használati módok kiegyenlítettsége. Egymás mellett, békésen megfértek a legkülönbözőbb érdeklődésű, életkorú, szociális helyzetű társadalmi csoportok és rétegek. A park közkezdveltségének okai feltehetően sokrétű használhatóságban, és az élmények differenciáltságában rejlenek.

A hozzáértő közönséget vonzzák a nagy gonddal fenntartott évelő- és rózsakiültetések, melyek közvetlen szomszédságában a völgy mezején játszanak, heverésznek és napoznak az emberek. Nagyon közkedvelt a sárkányeregetés is, mint művészi- és sporttevékenység.

Kerékpárral is járhatóak a park főbb útvonalai, melyek a városi kerékpárút-hálózat szakaszai, de sok biciklista végcéljai is.

A kiállítást követően fennmaradtak egyes bemutatóterületek, - a négy kelet-ázsiai kert, a vadnövényekből kiültetett bioimitáció, az évelő és rózsakiültetések, a kerttörténeti egységek, a mediterrán kertek, valamint a keleti és nyugati gyermekjátszóterek - melyek jelentősen felértékelődtek a környezet javulása révén. A sokszínű kiegészítő tartalmakat a park az alapkonceptió sérülése nélkül tudta magába olvasztani.

1983-ban a park térarányait még erőteljesen meghatározta a mesterségesen kialakított térfelszín. A fák, és a szegélyeken összezáródott cserjék növekedésével egyértelműen a növényzet térformáló hatásának javára változott a kép.

A természetes szubsztancia gyarapodásával a terek jellegzetessége, a természetes faktorok és a levegő minőségének javulása lényegesen növekedtek.

A park gondozása az Építészeti Hivatal Kertépítészeti Főosztályához tartozik. A fenntartásigényes parkrészek - évelőkertek, rózsakertek, kelet-ázsiai kertek - gondozásának költségei meghaladják az egyéb városi zöldterületek normáinak középértékét.